

451491

PAGINI LITERARE

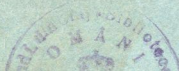

BCU Cluj / Central University Library Cluj

An. IX (1943)

BIBL. UNIV. CLUJ-SBUD
Nr. 2367-1944
Exemplar legal

Nr. 1

LUCIAN BLAGA, „DESPRE GÂNDIREA
MAGICĂ”

București, Fundația Regală pentru literatură și artă. 1941.

În lucrarea „Despre gândirea magică” Lucian Blaga tratează una din cele mai importante probleme ale filosofiei culturii în legătură cu istoria spiritului omenesc, ideia magicului. Departe de a nega importanța eforturilor depuse între deslegarea acestei probleme, hotărându-se chiar la o „audiere generală a părerilor” exprimate până azi, Lucian Blaga se menține totuși până la sfârșitul lucrării pe o poziție pur personală. Telul autorului, mărturisit nu nemărturisit, dar urmărit cu insistență în cele mai mici detalii ale subiectului, s’ar putea formula în următoarele puncte: 1. Efectuarea unor amănunțite analize și fine distincții de natură obiectivă în domeniul magicului. 2. Situarea magicului față de propriul său sistem filosofic. 3. Precizarea rosturilor pe care magicul le-a îndeplinit sau le mai îndeplinește încă în economia spiritului omenesc. Să luăm pe rând fiecare din aceste puncte și să prezentăm pe scurt rezultatele la care ajunge Lucian Blaga.

Ceea ce l-a determinat pe Lucian Blaga să pornească la re-examinarea magicului au fost în primul rând rezultatele nesatisfăcătoare la care au ajuns diferiții cercetători din cauza unor perspective false. Astfel L. Blaga, sesizase încă în lucrările anterioare confuzia ce se face de obicei între gândirea mitică și cea magică precum și o greșită interpretare a magicului, fie în sensul că magicul ar determina o anumită mentalitate „prelogică” (Lévy-Bruhl), fie că el ar constitui un element esențial numai în anumite faze primitive ale omenirii, ce pot fi depășite (positivismul și sociologismul francez), fie în sfârșit că magicul ar constitui apanajul unor anumite tipuri de cultură (Frobenius și Spengler).

Distincția pe care Lucian Blaga o face între gândirea mitică și magică din punct de vedere structural e în directă legătură cu sistemul său filosofic și o vom preciza mai târziu. E important de reținut că materialul concret la care Blaga se hotărăște să apeleze din abundența — între altele și „pentru a nu obliga pe nimeni să asemuiască filosofia cu o moară fantastică, ale cărei pietre de măcinat umblă fără grăunțe, scoțând scânteii în loc de făină” (n. 11) — material ilustrativ luat cu deosebire din mitologia populară românească, nu prezintă întotdeauna elementele magice și mitice în termeni atât de preciși și clari, de unde și justificarea confuziei

generale la care au dat naștere. În urma analizei întreprinse Lucian Blaga distinge a) mituri fără motive magice; b) magie fără motive mitologice; c) forme mixte de întrepătrundere a mitului cu motive magice.

După această primă distincție, urmează trecerea în revistă a celor mai importante concepții despre mit și magie clasificate după punctele de vedere imanente fiecărei concepție. În această expunere Blaga s'a hotărât să nu țină seama de „sporul de lămurire” adus de fiecare concepție pe motivul că aplicarea acestui criteriu „ar fi egală cu prezumția că am deține singura și definitivă soluție a problemei” (p. 18). Întâiul grup de concepții se preocupă de constatarea magiei ca fenomen spiritual, încearcă să-i analizeze *structura* și uneori chiar și *originea* în timp. E de proveniență în general empiristă, pozitivist evoluționistă (școala antropologică engleză, Wundt, sociologismul francez, E. Cassirer). Al doilea grup aspiră, fie explicit, la o legitimare *obiectivă* a gândirii mitice și magice, adică toate doctrinele aparținând acestui grup „implică o tendință foarte acută în realitatea obiectivă a substanțelor sau puterilor de natură magică. În concepțiile acestea magicul ia proporții de element de o virulență excepțională” (p. 35). Din această categorie face parte metafizica egipteană, babiloniană și indiană, neoplatonismul, gnosticisismul, Swedenberg, Goethe, E. Dacqué, ș. a. Al treilea grup de teorii încearcă să legitimeze gândirea mitică și magică într'un sens *subiectiv* (în parte L. Klages, dar mai ales Freud, Jung, Frobenius și Spengler). Al patrulea punct de vedere din care a fost considerată gândirea mitică și magică este cel declarat *metafizic* (Novalis, Schelling, Hegel). Dar această clasificare nu însemnează pentru Lucian Blaga decât punerea unei ordini în câmpul atât de variat al concepțiilor despre gândirea mitică și magică, constituind un „timid început”, care nu folosește decât la fixarea unor puncte de reper. Ceea ce urmărește L. Blaga prin enumerarea întrebărilor formulate de diferiții autori, este posibilitatea de a le da un răspuns „în cadrul vast al unei concepții unitare”, aceea a sistemului său filosofic. De aceea revenind cu completări asupra unor idei expuse în lucrările anterioare de filosofia culturii (Orizont și stil, Geneza metaforei și sensul culturii, Artă și Valoare), Lucian Blaga schițează coordonatele sistemului său filosofic și precizează care este situația mitului și a magicului față de aceste coordonate.

Potrivit sistemului său filosofic, omul se caracterizează după L. Blaga prin trăire în orizontul misterului purtând în sine dorința de a revela misterul. Actul revelării suferă însă modelarea categoriilor *stilistice* sau *abisale*, datorite structurilor speciale ale sufletului omenesc, care apar ca niște frâne transcendente, mijloacele Marelui Anonim (principiul metafizic al sistemului blagian) de a apăra misterul. Incercările spiritului omenesc de a revela misterul existențial sunt plămuirile de natură mitică, metafizică, religioasă, artistică și științifică. „Metafizica folosește spre acest scop construcția abstractă și uneori viziuni schematică. Arta uzează spre ace-

lași scop de intuiția concretă. Știința întrebuințează construcții imaginare, precum și concepte cu evidențe adevărate la aspectele sensibile ale lucrurilor. Mitologia își aservește un material imaginar, prin excelență practic și însuflețit" (p. 83). Deci mitul fiind o plăsmuire a sufletului omenesc, ca oricare alta, asupra căreia se imprimă deasemenea categoriile stilistice Lucian Blaga poate combate pe Schelling și Klages care au exagerat importanța mitului față de alte plăsmuiri ale sufletului omenesc, precum și teoria lui Jung, care apropie mitul de vis, fenomen lipsit total de aspectul stilistic.

Cât privește gândirea magică Lucian Blaga precizează că expresia de „gândire magică” este destul de precară. „Căci nu prea există o gândire magică la propriu, ci numai o gândire, care ueză când mai mult când mai puțin, de ideea magicului. Magicul nu ține de funcția gândirii ci de materialul ei” (p. 99). Deci ceea ce se impune analizei este ideea magicului ca atare și nu gândirea. Transpusă în termeni de logică ideea magică apare destul de paradoxală, ea fiind „mai mult trăită decât gândită”. Circumscrierea ideii magice s’ar putea face prin conceptul de *putere* sau *substanță magică*. Această putere sau substanță magică implică în sine mai multe aspecte iraționale: 1, Se transmite obiectelor sau ființelor din preajmă prin simplă contagiune fără a scădea din lucrurile și ființele purtătoare. 2, Se transmite la orice distanță fără a atinge obiectele intermediare. 3, E total prezentă și numai într’un fragment al unui obiect sau ființă purtătoare. 4, Poate fi anulată printr’o contra putere sau contra substanță magică. 5, Poate să treacă asupra altor lucruri și ființe datorită principiului analogiei.

Aceste aspecte iraționale au indus în eroare pe unii cercetători care au vorbit de o anumită alterare a logicii primitivului (L. Bruhl, E. Cassrer). Blaga le răspunde categoric: „In materialul cu care operează gândirea logică, avem latitudinea de a amesteca fel și fel de elemente sau complexe „iraționale”, fără ca prin aceasta gândirea să se altereze sub raport logic... Minte primitivului este articulată de aceeași logică și este înzestrată cu aproximativ aceleași funcții categoricale ca și mintea civilizatăului, dar primitivul operează materialmente incomparabil mai frecvent decât civilizatul cu conceptul irațional în sine al puterii sau al substanței magice” (p. 103—105).

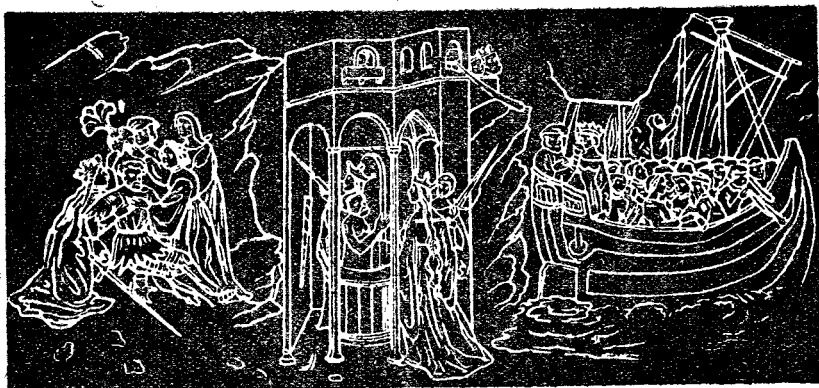
Din punctul de vedere al coordonatelor filosofice ale sistemului blagian ideea magicului reprezintă ca și mitul și ca multe alte plăsmuiri o încercare a spiritului uman de a se transpune în orizontul misterului și de a-l revela. Revelarea însă rămâne la jumătatea drumului, se schițează numai ca intenție constituind de fapt o *semi-revelare*. Ideea magicului e lipsită, după Blaga, de o figură accesibilă imaginației, intelctului și simțurilor. Dar tocmai această „neîmplinire” a ideii magice o face capabilă de colaborare „în fixarea, consolidarea și menținerea orizontului misterului ca atare”. Ea e chemată să „fixeze orizontul misterului și să țină treaz însuși apetitul nostru de mister”. În acest sens nicio cultură nu e lipsită total de elemente magice, ideea magică constituind „sarea” orică-

rei culturi. Magicul nu este însă o categorie creatoare de stil și nici material prea apt de a primi tipare stilistice. Elementele stilistice care se pot surprinde uneori în producțiile gândirii magice se datoresc mai degrabă elementelor mitologice cu care se încheagă într'un tot unitar.

Ideea magică fiind o constantă a spiritului uman de pretutindeni, ea a jucat în decursul timpului cele mai variate funcțiuni. Analiza acestei „polivalențe“ magice constituie partea cea mai interesantă din întreaga lucrare a lui Lucian Blaga. Iată enumerarea principalelor funcțiuni. 1. Funcția ontologică: ideea magicului răspunde apetitului nostru de mister. 2. Funcția cognitivă: ideea magicului ține loc de multiple și varii necunoscute. 3. Funcția pragmatică: ideea magicului servește minunat la orientarea în lumea dată, în lumea experienței naive. 4. Funcția vital-sufletească: ideea magicului creează o lume familiară sufletului. 5. Funcția politică: magicul este unul din elementele la care curge cu insistență poezia mare a tuturor timpurilor. 6. Funcția religioasă: ideea magicului se găsește, eterată, în ideea „sacralului“.

Lucian Blaga pune astfel în evidență o serie întreagă de virtuți ale ideii magice, virtuți care au fost neglijate sau nebănuite de cercetătorii anteriori din cauza anumitor prejudecăți. Ideea magicului primește prin L. Blaga o nouă reabilitare susținută de astădată cu tot aparatul critic al unei perspective profund filosofice.

BCU Cluj / Central University Library GH. PAVELESCU

B R U T U S

*In țara celor șapte culmi nu-i rege
Ci doar cârmaci pe zile numărate
Spre alt destin cărare să arate.
Dar vorba lui e ne'ndurată lege.*

*„Copiii mei să fie, nu alege!”
„Să moară toți, cu gânduri necurate”
„Stăpân de-ar vrea s'aducă în Cetate.”
„Nu-i Zeu de jurământ să mă deslege!”*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Vru Jupiter să-i mustre semeția?
Vru să 'ntărească-așa împărăția?
In neamul lui găsit-au trădătorii.*

*Și iată 'n taină-l plâng judecătorii.
Ci cântărind în suflet mișelia
Rostește-osânda tatăl. Cad feciorii.*

TU QUOQUE, FILI MI?

*La Idele lui Marte conjurații,
Sub faldul togei ascunzând pumnalul,
Pâneau tăcuți prilejul și semnalul,
Când Caesar apăru printre ovații.*

*Ci, nu era el astăzi generalul
Ce 'nflăcăra cu-un singur gest soldații:
Un nou tiran simțiră democrații,
Senatu-și pismuia în el rivalul.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Și când căzu întâia lovitură
Fu 'n Curie tăcere 'nfricoșată.
Uimit rotii privire 'ndurerată*

- Și greu porniră vorbele-i din gură:
— Vreți moartea mea? Tu, Brutus? Câtă ură...
— Nu-i ura mea, e ura Romei, tată!*

S E N E C A

Porunca 'mpărătească fu să moară
Dar nu cădea un rob sau un tâlhar.
— Deci — glăsuia edictul princiar —
Aleagă-și moarte grabnică, ușoară.

Din vinele deschise se strecoară
Pe lespezi stropii roșii tot mai rar
Dar el întinde mâna spre pahar
Și bate 'n ușa morfii-a doua oară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un strop întâi lui Zeus Liberatorul!
Și până 'n fund golește 'ncet urciorul.
Surâde-apoi senin și împăcat:

— Otrava 'nghiață trupul, muritorul.
Dar sufletul? O, Nero, ai uitat?
Ce slab discipol... bietul împărat!

ION ȚIGĂRA

S'A URZIT DIN AȚA PLOII...

(NUVELĂ)

Târ... târ... târâc... Târ... târ... târâc.

Pășea mecanic cu ochii țagă la fantasticele contururi cenușii estompeate de sura bură a ploii de sfârșit iernos, pășea apatic prin ochiurile fade ale băltoacelor dela margine de trotuar, sgribulit, cu umerii mult aplecați, strâmb, parcă ar fi purtat anii decrepitudinii pământești; pășea întunecat, surd, cu buzele livide, pășea în siniliul inserării ca un manechin dintr'o vitrină cu „haine gata”, păpușe cu chip turnat de ceară, cu roțițe și resorturi gată să se prăbusească la cel mai mic obstacol întâlnit.

— S'a sfârșit... s'a sfârșit... irevocabil și pentru totdeauna. Un zâmbet obosit îi coloră puțin obrajii, un zâmbet pentru acel „totdeauna”.

— De un ceas și mai bine... astăzi 26 Februarie... s'a sfârșit... irevocabil... s'a...

Repeta mereu, repeta continuu, cu mici intermitențe pentru zâmbetul obosit și idiot, și iar începea cu aceeași voce stinsă, șuerată și tremurătoare. acelaș grup de cuvinte doar pe jumătate înțelese, doar pe jumătate simțite. Ii făcea parcă bine această monotonă și sacadată repetare împletită cu țacănitul strident și metalic al picurilor de ploaie în olanele de tablă, îi făcea parcă bine durerea corosivă ce mușca hain din suflet, îi mângâiau azi obrajii înfierbântați picurii reci cu plăpânde așchii de ghiață.

În cântecul obsedant al stropilor mărunți distingea parcă aceeași repetare sfâșietoare: s'a sfârșit... s'a sfârșit... irevocabil...

— Ce interesant este cântecul ploii, cum știe el de bine începutul și sfârșitul iubirilor lui! Și-a amintit acum de unde îi este cunoscută această melodie pe care din pricina textului nu și-l-a reamintit numaidecât.

Atunci... în melancolica agonie a parcului, tomnateca ploaie a lui Octombrie părea că-i șoptise „e ea... e ea... cea din vis...” făcând nemanierată și indiscretă aluzie la o eterică și pală figură din visurile lui, din visurile fierbinți ale adolescenței. I-a fost ciudă atunci pe el, pe indiscreția nepoliticoasă a lui, pentru furtul gândului scump susurat și parodiat la infinit. Dar s'a răzbunat atunci pe ploaie numindu-i cântecul amar în prima poezie ce i-a scris-o.

Cum și erau versurile din acea strofă-ahroscopică?

Ii trebuia un cuvânt cu M... ma... me... mi!.. mi... ah!..

Mirată ne-a găsit în parcul adormit, toamna,
amar cânta din piculină ploaia,
iar noi și triști și plânși priveam cum trece apa,
așa cum trece viața, cum trece totul, Maya"
Cum?

...priveam cum trece apa,
așa cum trece viața, cum trece totul Maya”.

Ce spirit tainic i-a dictat, ce sibilică voce i-a șoptit acea sumbră presimțire ce azi pare că aduce a blestem :

„...trece totul Maya”.

Așa dar chiar el menise inconștient acest sfârșit pâlpierei timide din sufletul lor în acel trist început de toamnă.

S'au aprins felinarele în oraș și cercurile de ceață galbene și pufoase dimprejurul becurilor par blonde capete de uriașe păpădii presărate neregulat în negrul aburos al nopții.

— ... țâr... țârăc... țâr... țâr...

— ... S'a sfârșit irevocabil... s'a...

Buzele livide au șoptit, timpanul a vibrat, creerii înregistrea-ză dar nu vrea să înțeleagă, nu poate să-și dea seama ce înseamnă acel sfârșit, ce beznă sepulcrală se ascunde în dosul acelor singuratic și banale cuvinte.

Să n'o aștepte când vine la 6 dela profesoara de pian, să n'o aștepte vibrând de nerăbdare; cui să-i mai destăinuie marile lui vise, cui să-i mai mărturisească micile lui dureri și cine să reconstitue credințele-i fragmentate și fărâmițate de îndoelile și depri-mările pesimiste de miniatural adept a lui Schopenhauer? Cine îi va încălzi și lumina camera cu un zâmbet bun și blând, un zâmbet al ei păstrat în vechiul sipet cu amintiri de unde răsare când recita din Minulescu rotindu-și privirea sgribulit, prin camera răvășită, de elev:

„... Soba rece

Pipa rece

Mâna rece

Gura rece”...

și aștepta gata să-i deschidă la prima discretă chemare? și banca din parcul mic și sălbatec. mai putredă la primăvară, mai bătrână și mai cariată, și câinele hoținar ce-l întâlneau de-atâtea ori în lun-gile lor plimbări, în blana lănoasă și involtă a căruia mâinile lor se găseau sfelnice și continuau să mângâie împreună spinarea câinelui fără stăpân, și icoana prăfuită, decolorată, din întunecosul ungher al biseriței gotice unde ea ingenunchiată se ruga iar el mai la o parte zâmbea ironic și voit-mefistofelic, comparând-o cu ingerul, asemuindu-se cu Demonul lui Eminescu, care nu-l vor în-triba de ea? Ce-o să le poată răspunde?

țâr.. s'a sfârșit.. țârăc.. țâr..

Noaptea se făcuse mai neagră, mai plină de tăcere; pluteau miresme de pământ dospit, de gozuri putrezite, de lemne mucegăi-te. Era deeva la capăt de orașel, la dreapta și la stânga drumu-lui, înecate în tușul întunericului machete de case cu câini răi, ciolănoși de mahala, cu stăpâni mustăcioși și vorbăreți, pantofari cu tradiție și înaintași până n a șasea generație. Dormeau și câinii colțuroși, dormeau și stăpânii mustăcioși în astă mică mahala, somnul e mai adânc și visele mai dulci, când te adoarme și te leagănă prin somn picăitul melopeic al ploii.

— Ei dorm, dorm împăcați cel puțin în somn, dorm neștiind de suferința și chinurile sufletului lui! Simțea cum crește în el

ciuda, cum chiflesc lacom din inima lui muștele obidei, ale disprețului, ale urii. Cum îi urește, cum le urește traiul meschin, cum le urește somnul cu vise amăgitoare în care câștigă la loterie lozul cel mare, în care se infruptă din sărmăluțe înnotânde în unsoarea aburindă și-și udă gâtulejul cu un vinișor amăriu după friptura de curcan cum au ei doar la Crăciun și Paști: Morala solidarității... legătura sufletească între indivizi...

.. Auguste Comte cu discursul asupra spiritului pozitiv! Moft! Mofturi și formule ieftine după care se ascund, cu care le place să se amăgească, prin care trăiesc, aberații cu ajutorul cărora își ușurează digestia stomacală asemenea acele vagi, inutile și foarte rare probleme de conștiință. În sufletul lui cresc acele negre cuvinte neindurat, intensitatea dureroasă a cărora doar a bănuiește neprecis, și ei dorm împăcați cu visele lor vulgare, dorm neintorși în legănarea molcună a răpăitului de ploaie.

Pașii se înfundă acum floșcăind în glodul cu miasme putrede, părția s'a înecat demult în clișoase și murdare viroage. În scrumul cu metalice și surde vibrații o lumină cleioasă dela un geam îndepărtat taie un palid conturat dreptunghiu chemându-l, ca pe feciorii de împărați părăsiți în adânci cotloane de sihlă acele vătuite licăriri observate din vârfuri legănate de ploi, așa cum cetise el în poveștile copilăriei.

Era o cârciumă de barieră intrunind toate semnalmentele localurilor de acest fel: o firmă desălată cu un nume ciudat scris cu caractere mari, neregulate, două bachice și grosolane picturi la dreapta și la stânga numelui, covrigii preistorici din fereastră, înșirați alături de niște cârnați-mumii pe-o sfoară soioasă, cele două table de tînchea smălțuită, una cu tricolorul, alta cu o expoziție de cutii tabagice în culorile cele mai țipătoare, reprezentând două din monopolurile Statului. Umbre uriașe se mișcau pe ecranul perdelei de pânză albă, voci domoale se auzeau povestind. Intrarea lui a coborât tăcerea, priviri puțin tulburi l-au măsurat curioase, mirate; apoi vocile domoale și-au reluat târziile spovedanii. Interiorul era așa cum și-l închipuise: împâclit de fum, cu noroi uscat pe jos, pete de unsoare și roate mai groase sau mai subțiri de lichid lipicios pe mese, marcând poposirea scurtă a paharelor. La dreapta teighelei de tablă sgâriată, coclită și veșnic umedă, sub portretul vechiu și prăfuit al regelui, atârna brevetul de cârciumar în ramă neagră, ieftină. Erau doi la măsuța din colț, unul mai mic în haine de doliu, cu gulerul scrobît, asudat și descheiat, de unde cravata neagră cu nodul într-o parte atârna floșcăită, mototolită. Privirea sticlos lucitoare îi era ațintită în galbenul paharului cu vin, pe care mâna dreaptă îl strângea nervos. Mâna stânga, cu țigarea și-o ducea des la buzele uscate cu câteva fire de tutun bizar lipite pe ele. Sugea cu multă sete și din țigare și din vinul acru în timp ce celălalt continua să-i murmure printre dinți. Nu știe de ce, povestitorul acela bărbos și neingrijit i-a trezit imaginea savantului profesor de matematici Grigore Panțăru, personagiu nelipsit din romanele lui Cezar Petrescu, care a dat cu tifla unei lumi ce l-ar

fi sărbătorit, l-ar fi admirat, îngropându-se de bună voie într'un mucegăit oraș de provincie în cârciumile sărace din acel mic oraș.

— „Vei uita și tu prietene Matei, vei uita. Nu crezi acum, nu poți crede: nici eu n'am crezut atunci. Sunt abia patru zile, rana e prea proaspătă, dar vor trece altele multe, multe, te vei trezi într'o dimineață puțin nedumerit, puțin schimbat, își vei aminti de durerea ce o simți acuma ca prin vis, ca de o durere suportată într'o trăire anterioară, într'o lume de mult incremenită, și vei uita. Vei plăti desigur un preț pentru această uitare, un preț mai mare sau mai mic. Pe mine m'a costat jertfa carierei; știi, eram la început de viață, viitorul se deschidea trandafiriu înainte-mi, toate semnele trădau fericire, mulțumire, glorie, și totuși... tu însă ai trecut deja de culmea a tot ce-ți poate ea, viața, oferi mai bun. Dar n'are importanță jertfa, nici prețul, singur tu îl vei plăti, singur tu îl vei simți așa cum îl plătesc și-l simte fiecare dintre cele două miliarde o sutădouăzeci și două milioane victime umane înregistrate de ultima statistică mondială“. Vocea era molcună, caldă și mângâia blând ca mâna de bunică în părul auriu al nepoțelilor, ca raza firavă de soare primăvăratec, fețele ostenite și galbene ale bolnavilor din reci și prea albe spitale. Și'n sufletul lui erau proaspete lacrimi, și'n sufletul lui plângeau regretele sfârșitului, și sufletul lui primea ingenunchiat mângâierea aceluși bărbos necunoscut, mângâiere destinată altor ochi, altor suferințe, altor lacrimi stăpânite.

Ar plânge acum, ar plânge cu lacrimi multe și roinde sărat pe obraji așa cum doar copiii sunt binecuvântați a putea plânge; ar plânge pentru el și pentru omul mic și bătrân cu cravata mototolită și hainele negre pătate de vin, pătate de scrum. Peste două zile de 1 Martie, prietenii lui vor purta mărțișoarele primăverii, singur reverul hainei lui va fi lipsit de flutuarea sglobie a firelor de alb și roșu. Și chiar cumpăraseră pentru ea, după o lungă chibzuire, mărțișorul acela cu două minuscule inimi în dosul grațiilor subțiri de aur. Acum mărțișorul va rămânea ridicol de părăsit în pupitrul biroului lui, ridicol și stingher ca o păpușă adusă din țări streine de un prieten al familiei, unei fetițe moartă de curând.

... „căci uităm atât de repede Matei! Mi-aduc aminte acum, orice moarte îmi reamintește o scena celtită poate undeva într'o istorie a Angliei: ... Un rege era bolnav. Subt cerul mohorât al Tamisei, împrejurul înaltului grilaj al palatului Buckingham londonezii erau strânși, așteptând în tăcere buletinele cu mersul sănătății Majestății Sale...

... Bocănitul sentinelei cu enorma cușmă neagră s'auzea rar, monoton... O ușă s'a deschis, mii de priviri s'au ațintit flămânde, trei manechine au ieșit calm pe terasă îmbrăcați în ciudate uniforme cu aceleași fireturi, aceleași trâmbiți aurite în mâini... Le-au înălțat automat... un cântec grav și trist a plutit un timp până'n depărtări... a revenit pe aripile ecoului și-apoi l-a înghițit tăcerea rece și grea... Bătrânul mareșal al Palatului s'a apropiat încet de balustradă, cu ochii împăienjiniți, privind plumbul trist al

norilor... buzele sfrijite au șoptit apăsător: A murit Regele... Și
minutul, un singur minut de uriașă tăcere a fost alungat de ră-
spunsul puternic al mulțimii: Trăiască Regele... Vezi Matei, în
acest ceremonial am văzut concentrată toată filozofia uitării mor-
mintelor, toată vicisitudinea, toată paliativa și inexorabila victorie
a vieții asupra morții...”

Albul zorilor pătrundea vătuit prin pânura cenușie a norilor,
dând o lucire de criță chisăliței curgânde prin șanțurile murdare.
Casele creșteau estompate de bura dimineții, din ce în ce mai
multe, din ce în ce mai mari. Chemarea răgușită a unui cocoș
sperie noaptea ce se lăsa deslipită cu greu. Ii răspunse un som-
noros și scurt hămăit dintr'o ogradă, alți răgușiți cocoși. Aerul rece
și umed avea iz de coks ars ca'n gările cu nenumărate locomoti-
ve pufăind. Ploaia nu încetase să pacăie otova, să-i repete însi-
nuant și continuu, pe aceeași melodie un text din nou schimbat.
Iși aducea foarte palid aminte de vinul acriu, de cârciumarul adormit
cu capul pe feigheaua de tinichea coclită, de cei doi oameni
stranii, de vorba ciudată și domoală a aceluia pe care-l asemuise
cu profesorul de matematici, Panțaru din romanele lui Cezar Petrescu.

Stăruiau însă cu îndârjire, îl obsedau obositor un grup de cu-
vinte, de care prinseseră de veste și-i repetau acum neîncetat picurii:
... A murit Regele... Trăiască Regele... A mu...

S'a acățat de aceste cuvinte cu toată desnădejdea, așteptând
parcă dela ele o mântuire miraculoasă. Și formula creștea în el
uriasă, se micșora, iarăși creștea; jucau îndrăcit acele litere în
creerul lui; o auzea când asurzitor ca tubele și helicoanele muzi-
cilor militare, când dulce ca murmurul îndepărtat al unui cor de
silfide.

Și din aceasta haotică repetare s'a născut o schimbare de
gen la început în partea întâia a formulei magice, apoi s'a întins
și'n partea doua; schimbare mai adecvată cazului lui, transforma-
re rezolvatoare, liniștitoare.

Ploaia din nou i-a furat gândul, din nou i-l repeta, de astă
dată din ce în ce mai vesel, din ce în ce mai sglobiu:

... A murit Regina... trăiască Regele...

... A murit Regina... trăiască Regina...

... pic... pic... pic... trăiască Regina...

Crugul soarelui clipea înăbușit de nouri, albicios ca un bob
de hurmuz, în dimineața n care o coroană de carton vâpsită auriu,
cu picături de sticlă colorată înfipte în ea, își aștepta noua stăpână.

VIRGIL PETRIȘIN

LA VADUL APELOR

*La Vadul Apelor unde cad umbrele tainic
Două ciute cu hoturile aburind de ger s'opriă alături;
Și'n fulguirea străveziu-albă a razei de lună
Ochii lor adânci păreau scânteieri de omături.*

*Apoi după ele se întinse mâna ca de copil a vântului
Să le mângăie blana cenușie și ninsă
Dar ciutele împietrite nu se clintiră și albul zăpezilor
Le'mbrășișă pe-amandouă în licărirea primei stele aprinsă.*

*Undeva peste câmp poate prin cornul de lună
Sufla vântul, vânătorul sinistru al pustiilor ghețuri,
Atunci ciutele cutremurate de spaimă ndrăzniră să se avânte
Pe pojghiță unde apa făcea încă crețuri.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Dar malul dimpotrivă al fluviului nu se zărea
Iar ghiața se subția mereu spre undele reci ca un tăiș de cuțit...
Atunci s'auzi din nou prelung peste ape răsunetul cornului
Și vântu'ncepu să urle ca un copoiu asmuțit.*

*Ciutele incremeniră doar o clipă între apă și cer
Apoi arătări de zăpadă porniră în ropot subțire
Spre malul ce nu se zărea. Și pojghița se sparse subt ele,
Iar apa le cuprinse 'n brațe ca un tuniult de iubire.*

*Târziu când pe cerul spuzit luna căzu ucisă de ger
Și La Vadul Apelor somnul culegea poleiuri de stele
Subt ochiul de ghiață unde ciutele se strecurară 'n moarte
Vârtejuri de apă au șters urmele lăsate de ele.*

VIRGIL NISTOR

UNDE-I IANCU?

Hei, vântule, vântule,
Mult mai taci pământule!
Hei, mutule, mutule,
Negru mai ești lutule!
Hei, dorule, dorule,
Unde-i Iancu norule?
Hei, drumule, drumule,
Unde-i Iancu fumule?
Hei, locule, locule,
Unde-i Iancu focule?
Hei, codrilor, codrilor,
Unde-i Iancu florilor?
Să se mai întoarne-odată
Din cea țară fermecată...
Hei, să-l mai aud doinind.
Și din degete pocnind,
Să-l mai văd prin munți trecând,
Și la Abrud comandând, —
N'aș mai avea nici un gând
Nici de mine, nici de munți,
Nici de codrii cei cărunți,
Nici de vale, nici de deal,
Nici de jalea din Ardeal...!

TEODOR MURĂȘANU

Azi a sosit și Conul Bébé Gâță! A coborît din trăsură, la poartă disdedimineață, dintre geamantanele lui renumite, de diferite mărimi și culori, aducând, la conac, un val de nestăvilită voie bună.

— Nu s'a sculat nimini, așa-i? Bini, bre, tari leneși mai sunteți! Demonstrați-vă o leacă, ci dracul! Iaca, se-aude cântecul pit-palacului. Decând n'ați mai auzit voi așa prospețime de cântec' în răcoarea binecuvântată a dimineții? Dar hai, apropie-te măi băiete!

Băiatul lui Miluță a scos capul ciufulit de după perdeaua de horbotă. Lângă el a răsărit capul lui Alexe, câinele mare, ciobănesc.

Apoi, a fost o isbucnire de chiote! Conul Miluță a apărut în halat și papuci cu legendarul trabuc între dinți; Madelena în rochia de sport, comodă, de îmbrăcat la repezeală, a încălecat pe fereastră iar restul casei, toți, toți, au sărit la ușe:

— Co-nu Bé-bé, Co-nu Bé-bé!

— Co-nu Bé-bé, Co-nu Bé-bé!

— Urra-a-a! Cluj / Central University Library Cluj

În această larmă, contrariată că nu mai știa ce se petrece, coana Profirița a alergat pe terasă în lunga-i cămașă de noapte, cămașă cumpărată — precum se svonea la conac — de un moș cu dragoste de albituri, dela furnizorul Mariei Theresia.

— Bată-vă să vă bată norocul! Eu sunt! Am venit prea de dimineață, nu-i așa? Niciodată nu v'am sculat din somn, Bebe e cuminte, dar spuneți-mi mie „Cuțu” dacă a fost ceva preconcept.

Ascultați ce înseamnă a te scula de dimineață cu roua pe față.

Într'adevăr cerul căzut peste îndepărtatele fânețe era de o limpezime de cristal. Un aer pur dilata nările somnoroase. Ciripituri de toate soiurile se auzeau într'o armonie plină de farmec.

— Cântă un cintezoii, Malena!

— Nu, e o mierlă!

— Ba e chiar o priveghetoare!

— Eu spun că e o codobatură!

— Tff... Codobatura nu cântă!

Au urmat dulcețuri servite pe vechi tablale, la masa de pe terasă, cu poporul conacului răsturnat în scaunele largi, de pai.

— Nu te-ai schimbat, măi Bébé!

Conul Miluță l-a bătut pe umeri.

— Tu parcă întinerеști, pe an ce trece. Noi, drept să-ți spun, în retragerea plebei, îți duceam grozav lipsa. După masă jucăm unul în trei. Prin apropiere este și duduiua llenuța. Ne-a promis o vizită pe duminică.

Tu n'ai mai văzut-o de când erai atâția, de o jucai pe genunchi, ți-amintești, în geamlâc, în anul... o fi 22 sau 23?

Ce face Ana? Iar ai lăsat-o să vină singură? Ești un mare egoist. ... Eu, în locul ei, te-aș certa și pe bună dreptate. Și, oricât, la vârsta ta se mai cere încă multe cavalерisme!

Ana vine cu copiii?

De altfel tu așa ai promis, să aduci pe Sandu și pe Dorine, iar ca întotdeauna nu te-ai ținut de cuvânt. Dacă i-ai lăsat la bună, rău ai făcut. Copiii nu trebuie să șadă nici prea mult împreună cu bătrânii.

Le deprind ticurile acestora, de care cu greu se scapă mai târziu.

Pe fruntea lui Bébé Găță a trecut o ușoară încreștură.

— Ana nu știu dacă vine, în vara asta, și nici eu nu sunt sigur dacă am să stau prea mult aci. Imi vine greu să mă despart de unele treburi pe care neapărat vreau să le fac. Altfel, Ana este ca întotdeauna, iubitoare, blândă, plină de farmec. Ea este o femeie care nu îmbătrânește. Uită-te la fața, la gâtul, la brațele ei. Au aceeași frăgezime, pe care trecerea anilor nu a putut-o înlătura. Pe urmă, dragostea de copiii noștri a atașat-o pentru totdeauna de cămin.

Sandu s'a făcut mare. Ce vrei, la toamnă intră la școală!

Dorina e mai înaltă ca el. Ajunge și ea, azi, mâine, 6 ani!

Amândoi sunt așa de dragi. Aș vrea să stau mereu împreună.

Ochii conului Bébé Găță s'au umplut de lacrimi. -

— ... Scumpii mei copii! .. Cine poate fi mai fericit ca mine?

... Toată lumea imi spune că sunt de o frumusețe rară. Sandu are capul cu trăsăturile mele, dar ce finețe nouă. Și apoi vocea, acele sunete ne mai auzite! ...

Lacrimile au curs, fără oprire.

— Dar de ce plângi, coane Bébé? Tot ceea ce spui este plin de bucurie, de mare bucurie! Parcă te-ai întunecat la față. Ai vreo supărare cumva? Nu fi copil, ce dracu! Eu sunt mai prozaic, mai puțin sentimental, dau cu coarnele, cum se spune, vieții; totuși nici așa, ca tine, nu-mi închipui că aș ajunge, orice s'ar întâmpla.

Ștergându-și ochii, înlăturând amintirile, oaspetele a îngânat:

Sunt beat de fericire, dragul meu! Plâng pentru plăcerea de a plânge. La ce pot folosi lacrimile? Dece să plâng numai la neceaz și nu atunci când covârșitoarea bucurie te inundă?

*

Conul Bébé venise târziu acasă. Ana dormea, pe jumătate desvelită din plapomă. Brațele ieșeau goale până la umeri, din pijamaua de mătase. Părul cădea răvășit pe albul pernei, părul ei negru în care nu lucea nici un fir alb.

Dar dacă nu e adevărat, dacă tot ce se auzise era pură invenție, sfruntată minciună?

A deschis ușa la odaia copiilor. Sandu se juca cu ursulețul,

pentru a încânta pe Dorina preocupată de mersul patrupedului-jucărie.

Copiii așa de frumoși!

— Tată, dragă tată! — isbucniseră ei.

Și cuvintele tăiau în carne, fără milă.

Cuvintele tăiau în carne!

Urmase explicația netedă, fără ocoluri.

Ana venise, cu o mutră de copil bosumflat. Sta pe un scaun mărunț, scaunul destinat lui Sandu când avea trei ani. Atât de puțitică, îmbrăcată în negru, — mai purta doliu după fratele mort cu un an în urmă, doar doliul o prindea așa de bine! — tunsă băește, părea cu adevărat un adolescent.

— Ana, este inutil să mai ducem fățărnicia mai departe. Am căutat să aflu dacă este adevărat. Nu puteam să te bănuiesc. Cum aveam să cred că te duci să te plimbi noaptea cu un altul când tu seara, sub ochii mei, mângâiai capetele sfinte ale copiilor noștri? Am răbdat destul. N'am vrut să cred. Am vrut să te știu chiar așa, aici, în casa noastră, în casa noastră! Înțelegi, Ana?

*

Ce i-a spus? Cum s'a desvinovățit? A întrebuițat vechea armă a minciunii pe care a mântuit-o cu atâta dibăcie până acum? A negat?

A încercat măcar să negé? Care a fost explicația?

Individul este doar un mascul, atâta tot. Ba, poate, în altă privință e un dobitoc.

El a crezut că i-a oferit Anei unele satisfacții intelectuale.

Uneori i-a povestit proiectele lui, a angajat-o în discuții din care vrea să reiasă dreptatea unei cauze pentru lupta...

O câștigase pentru ideologia lui.

Dar lecturile? Acele lungi lecturi, din autori români și streini, făcute în târziile seri de toamnă, la lumina slabă a becului de pe noptieră.

A căutat s'o facă părtașe la frumuseți și n'a reușit.

A însoțit-o peste tot unde capriciile ei au socotit să treacă. Nu i-a plăcut petrecerile sgomotoase, balurile, week-end-urile.

A fost în toate.

I-a dat posibilitatea să trăiască așa cum n'ar fi crezut.

A făcut copii. Un băiat și o fată, ca niște îngeri.

Pentru acești copii a luptat și s'a străduit. Pe ea a uitat-o uneori, dar, bine, stai, nici în anii primei tinereți nu au mai fost.

Se cuvenea închinată o parte din plăceri acestor scumpe ființe ce ne duc mai departe aspirațiile. Vai, aspirațiile!

Plângi acum Bébé Gâță! Plângi, prostule bătrân!

Soția ta Ana, nu mai este tânără, dar nu mai vrea să audă de tine!

Auzi tu, Bébé Gătă?

Ai fost un răsfățat al cucoanelor. Versurile tale de pe vremuri au sucit multe capete și au lepădat multe fermecătoare rochii. Dar te cumintiseși.

Asta să fie viața? Numai atât să poată ea oferi, până la urmă

Oare este răsbunarea bătrâneții prădată în tinerețe de bucurii de tot felul?

*

— Scumpii mei, continuă Conul Gătă, sunt fericit ca întotdeauna.

Vă amintiți de câte hazuri v'am povestit, v'a mai inventat cineva atâtea năzbătii pentru oaspeții conacului?

... Ana va veni, poate și ea, cu copiii.

Vouă vă plac copiii, scumpii copii. Am să le fac și lor toate ghidușiile. Nu ar fi o părere bună să-i învățăm crochet? Stavă Domnului, acum sunt mari și pot învăța orice joc.

Ce zici, Malena?

Ce spui Vasilică?

*

Conacul niciodată nu a cunoscut atâtea petrecere ca dela so-sirea lui Bébé Gătă. Mesele se așterneau și se ridicau fără încetare; excursiunile erau în mare stimă și, ca întotdeauna, dar cu un elan cum nu-i știau până acum cunoscuții, sufletul a toate era jovialul Bébé.

— Un asemenea om, dacă nu-l ai, să-l cumperi! spunea coana Profirița la cafea.

Ce fericită trebuie să fie Ana. Ea nu este părtașe o vacanță ci toată viața, la o revărsare de năstrușnice hazuri și plăceri.

— Conul Bébé! Conul Bébé! își zicea singur, în gând, de ce te prefaci? cum poți să te metamorfozezi astfel?

... Măi Alexe, vino încoace! Măi cățelule!... E o prostie să stau de vorbă cu tine. Tu nu înțelegi nimic. Și chiar dacă ai înțelege ceva, ce poți face, măi Alexe? Vezi, eu nu sunt beat. Nu sunt nici nebun.

Vreau totuși să stau de vorbă cu tine, măi Alexe.

Știi tu ce înseamnă durere? Măi Alexe, durere, durere!

În durere, omul cântă, bea, petrece, cu alții ca și el, porcește, fără vreo preocupare sufletească. Și când colo, toată lumea se înșală, se înșală amarnic, Alexe!

Bunule, credinciosule al meu Alexe, vezi tu acea porumbiță care șade pe terasă, afară?

Câinele dădu din cap, parcă i-ar fi spus: O văd, stăpâne!

— Măine se va topi în brațele flăcăului care trece cântând pela poartă.

Dar ce te interesează pe tine toate acestea?

Să ne vedem de treabă, măi câine, măi Ano! —

Măinile au alunecat nervoase prin păr. Au strâns.

Câinele a început să latre, smulgându-se din strânsoare și fugind.

*

Coniță! Coniță! a strigat cât au ținut-o puterile, Catrina.
Ian ieșiți, până aici! Doamne, Doamne...

Vestea s'a răspândit ca fulgerul în tot conacul.

Conul Bébé Găță a fost găsit spânzurat, în podul hambarului
celui mare.

Coana Profirița a dat fuga să se îmbrace cu o rochie mai în-
chisă, în locul rochiei albe, când fu înștiințată că a sosit, la poartă,
Ana cu cei doi copii.

ELISABETA HENȚIU

Medeleine Andronescu: Zilele Babii. (Poeme) Cu trei desene de Milița Petrașcu.

În sfârșit cartea în care sensibilitatea și temperamentul s'au pulverizat în fiecare vers, cu conștiința diabolică a trecerii definitive și totale în cuvânt, ca într'un alt țăram, de unde întoarcerea nu mai e cu putință!

„Zilele Babii” este Medeleine Andronescu întreagă, până în ultimul firisor de viață. Peste mode și cântări, poezia acesteia reprezintă dintru început o originalitate desăvârșită. Păstrând o formă de aspect clasic, în care începuse de mult să-și răstignească în lumini încrucișate, difuze și stranii, un suflet cu atâtea date de panopticum, poeta a știut să-i dea pregnanța versului abrupt și colțuros.

Desigur că poezia modernă a evoluat mult. Ea nu mai exprimă azi ca odinioară, spontaneitatea neînfrântă a darurilor, aspirațiile și bucuriile pur intime, durerile și năzuințele tuturor; sufletul colectiv al poporului e străin azi de luxul delicat al literațiilor ce fac exerciții migăloase de stil și se complac într'un ermetism pe care inteligența obținută nu-l sesizează nici pe departe. În genere poezia actuală e o operă abstractă și savantă de mandarin. Înainte ea creștea sălbatecă în largul câmpiilor și a livezilor noastre înflorite; azi a devenit o plantă de seră, care se desvoltă la căldura artificială a unui calorifer. Odinioară o încălzea sufletul. Răjiunea și meșteșugul aliteraițiilor savante, dau acestor flori bizare o căldură „rece” și verbală. Floarea aceasta artificială lasă impresia unor plante sterilizate care expuse pe etajere, nu trebuiesc atinse căci se pot năruși și prefăce în țărână, după cum și d-ra Medeleine Andronescu recunoaște:

Doamne, atâția poeți și nici unul
Cu versul tare ca rachiul și aspru ca tutunul
Corăbierilor snopiți de uragan
Pe undele Atlanticului ocean...

.....
Ți-au murit bărbații, poezie,
Care te purtau în vijelie
Aprigă și mai presus de ei
Cum e torța coamelor de lei.

Din fericire însă se ridică totuși din când în când un talent limpede și robust, care e destul să sufle cu puterea vântului ce leagănă spicele pline ale grâului, și strofele acelea artificiale se dărâmă și se risipesc întocmai ca acele efemere castele, pe care copiii le construiesc din cărțile de joc ale părinților. De sigur că arta se cuvine să urmeze ritmul și trepidaiția timpului, dar totuși nu trebuie să se înalțe bariere între viața reală, cu pulsul ei sănătos și viața factice a unei literaturi hibride.

Eroii, gânditorii și artiștii mari, n'au fost niște fenomene izolate. Ei s'au născut în evoluția vremii și imperativul evenimentelor. Nici în ordinea literară propriu zisă, marile talente nu sunt accidentale. Au înapoia lor generațiile dispărute care au fost treapta după care a trâmbițat geniul lor făurit din seva predecesitorilor. Scriitorul e ca și copacul: se înalță spre cer, dar rădăcina, — după cum spunea marele Goga — îl ține strâns legat de pământul fecund al patriei. Literatura care se desvoltă fără să-și aibă legăturile cu pământul și tradiția, e ursită să piară fără a lăsa urme.

În fața trei Madeleine Andronescu, în special ca poetă, stai multă vreme ca în fața unei probleme grele, a unei apariții labirintice și misterioase, învăluită în ceață, fără să știi ce însemnează, ce noimă are, ce vrea și cine este. Și totuși criteriile psihologice și estetice ale artei sunt sacre și categorice; ele sunt adânc săpate în conștiința noastră, în cecece avem mai bun în suflet, în intuiția frumosului și în îndemnul nostru lăuntric spre astre. Nostalgia superioară tinde spre ceruri pe două căi: prin idee și prin sentiment. Iată ce căutăm în operele de artă; idei mari, sublime și sentimente exteriorizate, firește, adecvat.

Poezia perfectă trebuie să fie un giuvaer prin idee, sentiment și formă. Tot astfel și poetul, în ansamblul său, trebuie să reprezinte o luminoasă personalitate.

Madeleine Andronescu e o poetă haotică, mistică, colorată în diferite forme și totuși incoloră. E poeta concepțiilor răsturnate și părăsite voluntar, e poeta răzvrătirilor, a sclipirilor de diamant pur; nelogică însă și nervoasă, strică adeseori cele mai frumoase efecte. Poezia sa reprezintă acea continuă ascensiune, am putea spune mai bine, continuă nostalgie spre lumea edenică. De aceea exploatează poate momente de tensiune lirică de o valoare minimă, dar din care, ca realizare, știe să-și evidențieze pregnant atât procesul de reflectare în propriile intuiții cât și să proiecteze dinamic simbolul.

D-ra Madeleine Andronescu reactualizează spiritul protestator, din poezia mai mult a socialistilor față de formele prea dulcele ale vieții cetățenilor. Poeta se întoarce fără să vrea la curente de avangardă, dadaiste, care cu siguranță nu au rezolvat nimic din problemele omului. Inpunându-și o formă de expresie mai simplă, dra Andronescu își desvălue punctele facile ale poeziei sale, punctele care sunt totodată și esențiale. Revolta sa e înveselitoare, după cum sentimentele de beatitudine și de descătușare sunt numai minunate.

Madeleine Andronescu nu e nici lumină nici beznă; e un foc straniu de artificii, cu fum și cu scrum, dar și cu licăriri diamantine de spirit și de imaginație.

În ce lume de gânduri stelare, înflorite în imagini de vis ne poartă poeta?

Ne-o spune ea însăși în poezia „prefață” a volumului:

Tare ni-s dragi zilele babii
Ninsori cu soare pe din două
Sclipiri de ger, obraz de rouă
Văzduh cu mâncărimi de scabii.

S'a zăpăcit în spațiu timpul
Din clipă'n clipă altfel pică
Când uliu și când rândunică
Nu-și știe ceasul notimpul.

Vor să'nflorească toporași
Spre mâna care-i va culege.
O timp năuc, fără de lege.
Năsucul tău mânca-ți-l-ași.
(Zilele Babii)

Poezia aceasta rezumă un întreg crez poetic, e poezia nestatorniciei, a răzvrătirii, a zburdălniciei, care stau la baza suflului poetei.

Aceasta atitudine este quintesența poeziei trei Madeleine Andronescu: este filonul conceptual și afectiv, din care se desfac luminoase și se împrăștie în întreg volumul, grăunțele de aur ale inspirației sale. O întâlnim în „Năduf“ în „Dor“, în „Felele Mamii“.

Zămbesc, cânt la pian, și spun versuri consacrate
Că doar sunt fată cu Paris și pension
Lux-le-ar naiba pe toate.

Că-s și plină de toane
Pe care cică nu mi le-ar fi dat nici bunica, nici mama
Dar atunci cine să mi le fi dat, Sfinte Gură de Aur Ioane?

Și iată cum însăși se zugrăvește:

.....
Genele mi-s umbre grele.
Ochii, un adânc de micșunele
Sunt abă ca fumul
Iernii, Ard ca drumul
Toamnei prin pădure
Părul mi-i mare
Și-s toată
Ca zăpada, fată.

Aplecată spre cugetare și introspecțiune, natura exterioară pentru poeta Madeleine Andronescu nu este obiect în sine, ci subiect, motiv, ca și lumea interioară.

O scânteiere de stele într'o noapte senină sau o tremurare de ape în amurg, ca și o amintire sau o părere de rău, se transpun în stări afective. Elementul timp, cu neîncetata și misterioasa lui curgere, provoacă în sufletul poetei întrebări, timbrate de o intensă notă de umor. Madeleine Andronescu izbutește să dea o expresie plină de farmec neliniștei orelor, ce curg pe albia zilelor spre mări nedefinite.

Anii de rouă ș'argint vin în sănii cu clinchet stărnit
Totul e nou și străvechi într'un timp aburit.

Parcă's bunică demult, cu păr alb resemnată,
Și parcă țin pe genunchiu o nălucă de fată.

Eu sunt aceasta? Și tot eu aceea de mult?
Iată bunica, nepoata... Eu spun și tot eu ascult.

Pe aceeași linie afectivă, în legătură cu elementul timp, trebuie să situăm și sfârșitul poemei, în care sentimentul trecerii neîncetate a vremii și el efemerității lucrurilor divine, devine sentiment deprimant al micimei omenești și al nimicniciei.

Tot așa ne-am risipit și noi
S'm rămas cu foile în carte
Intr'o casă cu ferestre sparte
Mucegai, ciuperci, paianjeni, ploi.

* * *

Ninge la fereastră cu tumult încet
Sufletul destramă albul desnet
Boii din ogradă rumegă coceni
Ochii lor păstrează vara în poeni
Medeleni!
Medeleni!
Medeleni!

În ambianța unei poezii intelectualiste, eterna temă poetică — iubirea — nu poate ademeni pe poetă prin latura sa ieftină.

Iubirea însăși devine obiect de contemplație interioară, în care afectivul — atributul inseparabil al eternului feminin — se îmbină cu speculativul.

Maica, mama lui Isus
A vorbit cu mine'n vis...

— Fata mea, ești tare sbuciumată.
Mi-a vorbit întocmai ca bunica răposată.
— Iubești? m'a întrebat.
— Da, Maica Domnului.
M'am ridicat
Eram pe pe patul somnului.
— Pe cine?
— Pe acela care a intrat ca vântul pe fereastră'n mine
— Ti-e bine?
— Da, Maica Domnului, mi-e bine.
— Atunci dece, fetița mea.
Ești palidă și tremuri ca o stea?
Intr'adevăr sus la fereastră toată instelarea tremura.
Am spus: „Fiindcă mi-e frică“
Mi-a spus: „Ești tare mittiică“
Și ea era tot mică. Altfel mică
Un fel de năzdrăvana rândunică.
Am spus: „M'apasă dragostea cea mare“
Mi-a spus: „Știu, fata mea, și bucuriile's amare
„In calea omului“.
Am spus: „Așa e Maica Dumnlui“.
Ea a surâs mai dulce decât floarea de salcâm...

Ce cuvinte să găsim pentru a reda toată gingășia, toată noblețea și toată discrețiunea iubirii poetei din „Arcuș“, sau din frumoasa poezie atât de influențată de poporanism „Dor“? Căci Madeleine Andronescu găsește preț vieții în iubire. Să cităm o

strofă sau alta? Mai bine să lăsăm cititorului întreaga bucurie de a deschide volumul și oe a le citi.

Eterna temă poetică, liniștea după care a însetat întotdeauna sbuciumata omenire, către care obosită, se întoarce natura însăși — care pare că simte și ea nevoia liniștei și a întremării — a făcut să vibreze coarde adânci în sufletul poetei.

Acolo'n cerul ei, Calea era tot albă
Parcă 'nflorită pe hotarul verii
Sau cum se scutură în Mai pe iarbă merii
Și eu eram în cerul meu la fel de albă.

Imi tot spunea din urmă Dumnezeu
Fetițo, iar te duci de-acasă!
Vezi, nu cumva să vii târziu la masă,
Așa-mi spunea din urmă Dumnezeu,

Chiar poeziile în stil de abecedar (în continuitatea lui Coșbuc) sunt grațioase prin delicatețea lor: Poeta își iubește pisicile casei sale (Fetele mamei) cu:

Ochi de miere
Draci de muiere
Clocot de fiere,

Și chiar pe cea care :

... A venit singură de nu știu unde
Ca o epavă adusă de unde ...
Murdară
Amară
La poartă de-afară
In ceas de seară
Lihnită
Strijită
Și miortăită
Ca o de-accea pocăită.

Poezia trei Madeleine Andronescu va rămâne, fiindcă în ea poeta a încrustat viață și sinceritate.

Dela un capăt la celălalt al volumului, atât de artistic imprimat, aleargă sufletul viabil al artei.

Nimic de prisos. Nimic forțat. Totul spontan și curgător, ca un pârau de munte, cristalin, printre fire de iarbă verzi.

MIRCEA BOGDAN

Dimitrie Macrea, Circulația cuvintelor în limba română.

Sibiu, 1942 (Publicațiile Laboratorului de fonetică experimentală, 7). Extras din *Transilvania*, Anul 73, Nr. 4.

Lucrarea d-lui Dimitrie Macrea, asistent la Facultatea de Filosofie și Litere din Sibiu, pune capăt, prin greutatea datelor cuprinse întrânsa, unei probleme îndelung desbătute, cunoscută sub numele de *circulația cuvintelor*.

A. de Chiac, numărând cuvintele dicționarului său, cel dintâiu bun dicționar etimologic al limbii române, adevărat cam sărac

în comparație cu cele de astăzi, constată cu surprindere că elementele de origină latină nu formează decât $\frac{1}{6}$ din totalul de 5765 de cuvinte înregistrate, cât și elementele turcești și tot atât de numeroase ca cele grecești moderne, ungurești și albaneze la un loc, pe când numărul celor slave se urcă la $\frac{2}{3}$.

Pe baza acestei numărători el a lăsat să se întrezărească concluzia că limba română nu e o limbă romanică. Această îndrăzneală concluzie a fost întâmpinată fără întârziere de răspunsul documentat al lui B. P. Hasdeu, care pentru întâia oară a arătat că fizionomia unei limbi nu se recunoaște după cuvintele cuprinse în dicționar, ci după vitalitatea lor circulatorie. După Hasdeu au venit și alții care au susținut cu argumente noi această faimoasă teorie: S. Pușcariu, Th. Capidan, D. R. Mazilu, arătând cu toții că elementele latine, mai puține ca număr în dicționar, cresc vertiginos în circulație.

Același lucru îl dovedește și d-l Macrea în studiul de care ne ocupăm, cu deosebirea că d-sa dă un cadru lărgit cercetărilor de până aci.

Spre a putea compara constatările lui Cihac, d-l D. Macrea numără cuvintele celui mai bogat dicționar etimologic complet de azi — *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi* al lui I. A. Candrea, partea I. din *Dicționarul Enciclopedic Ilustrat „Cartea Românească”* — și, împărțind cele 43.269 de cuvinte pe origini, constată că din acestea 20,58 % sunt latine ($\frac{1}{5}$ ca și la Chiac), 10,45 % elemente vechi slave și slave bisericești, 29,69 % elemente franceze, iar restul elementelor sub 5 %.

Numără apoi cuvintele din poeziile lui Eminescu, cuprinse în cea mai bună ediție, a lui Perpessicius și stabilește că cel mai mare și mai reprezentativ poet al nostru întrebunțează 3607 de cuvinte cu o circulație de 33.846: elementele latine sunt 48,68 % din totalul cuvintelor și 87 % din circulație, cele slave și slave bisericești 15 % din cuvinte și abia 6,18 % din circulație, iar cele franceze 11,97 % din cuvinte și numai 2,52 % din circulație, restul sub 5 % din cuvinte și sub 5 % din circulație.

D-l Macrea nu se mărginește la atât. Spre a avea puțința unei juste comparații, d-sa repetă operația pe care a făcut-o pentru Eminescu și pentru poetul francez Verlaine. Ne surprinde constatarea că elementele latine din Eminescu și cele din Verlaine sunt aproape egale: 48,68 % din cuvinte și 83 % din circulație în Eminescu și 49 % din cuvinte și 83,10 % din circulație în Verlaine.

Orice comentariu e de prisos. Datele în sine sunt deosebit de grăitoare.

„Atât de perfecta potrivire în ce privește elementele latine, în dicționar cât și în lexicul și circulația acestor elemente în cel mai mare poet al nostru și în unul din cei mai mari poeți francezi, este o dovadă mai amplă, din punct de vedere lexical... a adevărului romanității limbii române”. Dacă mai există și astăzi învățați care se îndoesc de romanitatea limbii noastre, când de la Fr. Diez, cel dintâiu care a afirmat-o științificește, a trecut un veac,

n'au decât să deschidă studiul d-lui Macrea și să se lămurească. Procentajele detaliate și atât de clar înfățișate — cu grafice pentru cei grăbiți — expun lămurit structura limbii române, în dicționar și circulație, dominată de caracterul ei romanic, în sens *absolut* cum îl numește S. Pușcariu, și silesce pe oricine, chiar și pe cei ce au ochii împăienjeniți de pasiuni străine științei să înțeleagă adevărul și să i se închine lui.

Munca migăloasă pe care a depus-o d-l Macrea cu atâta stăruință este contrabalansată de importanța deosebită a datelor stabilite,

ROMULUS TODORAN

A. Berget: Vieța și moartea globului. Trad. de Ing. Ion C. Fundăteanu, Ed. „Casa Școalelor“, Buc. 1938, 137 pp.

În atmosfera speculativă a secolului, mulți teoriticieni au fost tentați să compare diferitele societăți cu organismele vii, care trec prin faze de naștere, dezvoltare, decadentă și dispariție. Această analogie de vederi, s'a extins și în domeniul culturii. De ea se servește A. Berget, când acordă globului toate atributele unei ființe care se naște, trăiește și moare. Ideea, sub o altă formă, a haosului inițial, din care s'au încheat planetele, ca după o perioadă lungă de veșuire, să recadă iar în stare haotică, a apărut odată cu gândirea filosofică, care în anticuitate înlocuia setea științifică de astăzi.

Identitatea de destin a globului, pe care o anticipează concepția cosmologică, precum și rezultatele științelor exacte, e constatarea unui adevăr trist și iremediabil.

Pământul e o felie de fluid rupt din soare, în acel început, când nebuloasa cosmică avea mobilitatea vârtejurilor. Datorită masei lui mici (de 325.000 mai mic decât soarele), el s'a răcit mai repede, astfel e un astru stins. Nucleul incandescent era protejat de o pătură de gaz (acid carbonic) și vapori, care mențineau temperatura înaltă. Cu timpul s'au ivit petice plutitoare (zguri ce corespund petelor solare de azi, simptomele unei solidificări parțiale) la suprafața băii sferoide incandescente. Pe aceste plăci plutitoare s'au ridicat munții. Ele, fiind mai grele, după ipoteza lui Lippmann, s'au cufundat mai adânc în materia topită, pe când scoarța subțire de sub oceane, a rămas mai la suprafață.

Datorită scoarței subțiri, se explică excesul de gravitate de pe insule și oceane. Aici ne aflăm mai aproape de fluidul metalic magnetic central, pe când pe înălțimile continentale gravitatea e diminuată de distanța mare ce separă suprafața globului de barisferă.

Pentru stabilirea etății globului, trebuie să ne facem o imagine vagă asupra etății soarelui. Înfățișarea galbenă a soarelui, e o dovadă că el a depășit perioada incandescenței maxime, deoarece la început avea strălucirea stelelor albe. O bucată de fier supraîncălzită are această strălucire, ca apoi printr'o treptată răcire să de-

vină galbenă, portocalite, și în fine, roșie. Globul, care se bucură de căldura solară, o să suporte efectele răcirii soarelui. Intre aceste planete există o comunitate de destine, prin strânsa dependență dintre ele. Ambele — s'a constatat cu spectroscopul — sunt constituite din aceleași elemente; dovadă că s'au desprins dintr'o nebuloasă inițială comună, și vor împărți vitregiile aceluiași declin.

Etatea aproximativă a pământului, după calculele lui Joly, se ridică la o sută milioane ani. După ce a stabilit cantitatea de sare dusă de fluvii în oceane, Joly a dedus că într'un astfel de număr de ani se poate obține salicitatea actuală. Evaluările lui Geikie și Ruther, deși bazate pe metode diferite, dau aproximativ același număr de ani.

După ce am stabilit natura nașterii și etatea pământului, să vedem fenomenele fiziologice ce se petrec în interiorul acestui uriaș organism, de forma unui elipsoid. La suprafața scoarței avem mișcări ritmice de dilatare și contractare, sub acțiunea căldurii; pe când în interior avem mișcări brusce; adevărate răbufniri și explozii ale sămburelui de foc. Ele, sunt provocate de infiltrarea apei în sfera de foc, transformarea în gaze și suprapresiunea ce străpunge scoarța prin erupțiunile vulcanice. Uneori aceste gaze se zvârcolesc înăbușite de rezistența scoarței, și produc cutremure și alte fenomene sismice. Vulcanii, prin materiile fluide ce le aruncă la suprafață, creează viduri care provoacă prăbușirile scoarței, spre a se stabili contactul cu sămburele intern. Același fenomen se întâmplă și prin contractarea sămburelui de foc. Datorită acestei funeste fiziologii a globului, scoarța e într'o continuă instabilitate.

Vieța pământului e periclitată, nu numai de fenomenele sismice, ci și de efectele eroziunii apei, care ocupă mai mult de două treimi din suprafața lui. În virtutea gravitației, apa tinde mereu spre un nivel mai jos decât starea ei prezentă. Atrasă de forța gravitației, ea curge, roade pământul și transformă aluviunile în albia mărilor și oceanelor. Rezultatul depozitării e nivelarea continentelor. Cum volumul apelor e cu mult mai mare, prin distrugerea uscatului depozitat în depresiunile oceanice, uscatul va fi înghițit de oceane, și vieța terestră va fi expusă dispariției. În fiecare an 25 km³ de materii solide, pier în împărăția apelor. Cei 100 mil. km³ ai masei continentale, vor fi denivelați în 4 mil. de ani, după calculele geologilor. În acest fel continentele sunt predestinate pierzaniei.

La o primă vedere, calculele acestea par a fi zădărnice de fenomenele sismice și erupțiunile vulcanice. (Exp: vulcanul din insulele Sandwich a redat scoarței o masă echivalentă cu ceea ce 12.000 ani de eroziune o iau din uscat). Deși se pare că imensul material compensează pierderile, totuși nu trebuie să uităm că volumul sămburelui central scăzând, determină cufundarea scoarței, peste care urmează năvala oceanelor.

O altă consecință a scăderii sferei de foc (barisferei) pe care autorul pare a o ignora, e următoarea: fluidul sferei de foc, suprapunându-se pe scoarță, se solidifică și micșorează căldura centrală a globului. Prin pierderea energiilor incandescente pământul

își va micșora convulsivitățile fiziologice, și se va liniști. Dispărând sămburele central, dispar metalele magnetice topite care sunt factorii efectivi ai gravitației, astfel că diferite corpuri n'ar mai fi reținute pe pământ de forța gravitației. Toate fenomenele fizice și-ar pierde actuala lor conformație, și ar deveni haotice manifestări ale unei planete muribunde.

Totuși nu fenomenele intestinale ale globului, vor decide declinul și dispariția planetei noastre, ci soarele. După calculele fizicianului Helmholtz, el își va pierde în 17 mil. de ani o pătrime din căldura actuală; iar pământul cu mult înainte, adică peste 6 mil. de ani, fiind insuficient încălzit, își va pierde viața care-l animează. Când temperatura va fi 200° sub zero, vor apare noi oceane din lichefierea azotului și oxigenului, iar atmosfera va conține numai hidrogen și heliu. Pământul atunci va deveni o lume moartă.

Moartea lui nu va forma veșmântul veșniciei, deoarece globul mort, printr'o ciocnire cu alt astru stins, se volatilizează din nou, și ajunge iar în faza incandescentă inițială, pentru a străbate aceeași eternă evoluție.

Din sumara expunere a câtorva idei derivate din observațiile obiective ale savanților, reiese că frământările epileptice ale ființei terestre, sunt preludiul agonice ale unei morți inevitabile. Același destin disolvat în haosul ce precede eterna pace, l-a prevăzut gândirea umană din cele mai îndepărtate timpuri. Concluziile științifice de astăzi, vin să confirme prin experiențe pozitive, vechile postulate filosofice, care exercitau asupra indivizilor o convingere afectivă, nu una bazată pe deducții logice.

În fața acestor perspective întunecate, spre care se îndreaptă globul, vieții umane îi rămâne înțeleapta misiune a contemplării propriei ei disoluții. Pe măsură ce petele solare prevestesc solidificarea fluidului fosforescent, și culoarea capătă nuanșele roșului închis, simptomele sfârșitului terestru devin tot mai evidente. În ghiarele morții, numai rațiunea renașterilor ne mai consolează, precum pe muribund îl consolează visul unei vieți viitoare.

IONEL GIURCĂ

Ion I. Russu: Decebal. Regele Dacilor. Sibiu, 1941, 11 pp. Extras din revista „Transilvania”.

Un studiu istoric elaborat din faptele „văzute în măsura realității lor controlabile pe cale documentară” și stimulat de spiritul mai nou inaugurat la revista „Transilvania”. Autorul, un tânăr, dar serios cercetător al faptelor istorice îndepărtate, cele mai multe ascunse în pietrele, în inscripțiile, în documentele enigmatice, în sfârșit, în colbul unor vremuri de mult apuse. O muncă tenace de multă migală, o mare pasiune a unor cercetători idealști, le turbură din când în când, somnul smulgându-le câte o părticică din taina tăcerii lor. E cazul acestui luminos studiu.

Înainte de a fi introduși în destinul și sbuciumul lui Decebal, sunt trecute în revistă, clar și succint, antecedentele. Realizarea unității politice a Daco-geților sub Burebista, contemporan lui Sylla și Caesar. Aceasta s'a făcut desigur pe calea forței, dar mai ales pe temeiurile religiei și ale concepției eroice de viață, care constituia obiectul admirației în antichitate, „Cu un popor exaltat în mesianismul religiei lui Zamolxe, Burebista izbuti să întemeieze în sec. I. în. Cr. cel mai mare stat pe care l-au avut vreodată Tracii: dela Marea Neagră până în podișul Boemiei. Conflictul dese dintre Imperiul Roman și Daci înlătură la 86 d. Cr. pe Regele Diurpaneus, pentru ca în fruntea statului să apară cea mai covârșitoare personalitate, din câte a dat neamul Tracilor: Decebal, nume care însemna ideea de onoare și măreție... Urmează enararea faptelor marelui și ingeniosului rege.

Expedițiile generalilor romani, Fuscus și Iulianus se termină la 89 cu o pace, după care Decebal avea să facă adevăratele pregătiri în vederea inevitabilei ciocniri de mari proporții cu imperiul roman. Aceasta se va produce sub Traianus, ale cărui preparative sunt grandioase. Anul 101—2 aduce întâia expediție a Romanilor împotriva Dacilor. După lupte grele, Decebal recurge la pace, în condițiile căreia îi reușește să-și asigure domnia și să nu fie dus ca prizonier de război la carul triumfal al Biruitorului. Dar pacea nu putea fi durabilă, fiindcă Românii urmăreau o politică de totală aservire a Daciei iar Decebal nu putea renunța la libertatea patriei și a poporului său. Un nou războiu pe moarte și viață izbucnește la 105: ultima faptă de arme a Daciei libere. Dacii se apără ca lei. Rezistența însă le este zdrobită pas de pas de către inamicul incomparabil mai înarmat și mai pregătit. Sarmizegetusa, capitala țării, cade. Mulți fruntași daci, văzându-și cauza pierdută, după ce-și distrug casele și vetrele strămoșești, se sinucid prin otrăvire: o scenă dramatică și unică în repertoriul istoriei...“ Dar Decebal nu înțelege să renunțe la luptă. Își ascunde comorile în alvia unui râu, apoi se retrage spre Nord. O ultimă bătălie desnădăjduită, undeva în regiunea Târnavelor, îi spulberă orice speranță. “ Atunci își adună supușii rămași devotați, le dă ultimele directive și libertatea de acțiune luându-și rămas bun dela ei... Mulți dintre acești Daci au preferat să moară, decât să fie duși în sclavie: cei care nu aveau destulă tărie spre a-și curma cu proprie mână firul vieții, sunt străpunși de săbiile compatrioților. Cucerirea țării se putea face numai peste mormanele de cadavre ale eroilor Daci. “ Iar Decebal, marele rege, într'o goană prin codrii Daciei, poate în munții Harghita, când e ajuns și înconjurat de urmăritori, se străpunge cu sabia sa curbă. Capul și mâna dreaptă îi sunt duse în cartierul imperial și expuse spre vederea tuturor, apoi la Roma, ca trofeu de mare preț. Astfel se încheie dramatica viață a lui Decebal, și libertatea poporului său... Moartea lui însă n'a fost zădărnice. Pierderea libertății politice a Dacilor nu însemna un sfârșit aruncat în tenebrele neființei. Destinul istoriei deschidea acestui eroic popor un nou orizont, prin integrarea lui în lumea de civilizație latină a imperiului Romei și

crearea celui mai îndepărtat bastion al romanității, în calea puhoaielor barbare din răsărit. Romanizarea Dacilor prin limbă și credință nu însemna dispariția marilor virtuți străbune, ci modelarea lor în armonica sinteză daco-romană..." Meritul d-lui Ion I. Russu de-a fi scris clar și palpitant aceste pagini de adâncă trăire a dramei îndepărtatului nostru străbun. Ele produc o aleasă plăcere în urmărirea lecturii și o neuitată impresie a faptelor enorate.

Șt. Manciulea: Timoteiu Cipariu, Început de autobiografie.

Retipărire din „Cultura Creștină”, 48 p. Blaj.

Arhivele Blajului rezervă încă multe surprize cercetătorilor. Începutul de autobiografie a marelui Cipariu dat la iveală de Șt. Manciulea, face parte din categoria acestor documente. Iată cum s'a dat de acest interesant manuscris, după relatările de care este prefăcută publicarea lui: „Cipariu avea obiceiul de a însemna pe bucăți și colțuri de hârtie — fără gând de a publica vreodată — atâtea din evenimentele mari legate de viața românismului ori de istoria, trecutului și rosturile Blajului și bisericii unite. Unele din aceste articole, notițe și însemnări s'au păstrat prin rafturile încărcate de cărți și manuscrise ale acestui mucenic al scrisului, de a căror existență a uitat cu vremea până și autorul lor... Timoteiu Cipariu a încercat între altele să-și scrie biografia. Un caiet de vreo 45 foi, alcătuit din file necusute, împrăștiat printre alte însemnări și notițe...”

La început nu i s'a dat prea mare atențiune acestui manuscris, crezându-l vreo conferință. Revizuiind dosarele mai târziu d-l Manciulea a constatat cu uimire și bucurie, că paginile acestui manuscris cuprind un început de autobiografie. Cipariu își descrie satul Pânade, părinții, bunicii, rudeniile, cunoscuții și o întreagă lume de oameni și lucruri, din anii copilăriei de pe la 1810—20, până la data când intră în școlile Blajului. De fapt manuscrisul cuprinde 3 etape din viața marelui cărturar: descrierea copilăriei și a primelor atingeri cu taina învățaturii, parte extrem de interesantă, pentru autoanaliza sufletească ce-și aplică Cipariu (manuscrisul a fost început la 28 Septembrie 1855 și se termină neisprăvit la 1 Decembrie 1855, când așa der Cipariu avea 50 de ani!; a doua parte, tot fragmentară, e o discuție în legătură cu „Lepturariul” lui Aron Pumnul, cu marea lui pasiune pentru studiile filologice și „Gramatica” sa, în care alunecă în scăpări ca „Cei ce și-au bătut joc de gramatica mea, screamă-se ei dar și mai bine, doară cumva vor naște un elefant. Până atunci țină-și gura, dacă nu-s în stare a produce nici măcar un lânțar”. Însfârșit, a treia parte a spovedaniei este o declarație plină de amărăciune, denunțând desinteresul publicului pentru „Arhivul” său de filologie și istorie. „Fiful acestei foije e amenințat cu peirea — scrie neobositul cărturar — „Imprejurarea e, că uneori ne apucă un urât de moarte, de tot ce

e literar: de cărți, lectură, scriere etc. Așa încât ne vine uneori furia să ne ardem chiar și biblioteca, sau cel puțin să o vindem... Iată întâia cauză, însă nu decizivă, nici principală, de a pune jos pana din mână, cu toate că și aceea este foarte rotinte, ales alăturată la celelalte cauze și în considerațiune, că un redactor este în adevăr un rob, rob, sau sclav mai ales dacă cineva e redactor ca redactorul acestei foi... "Arată apoi cu amărăciune și aspră muștrare că nu e sprijinit nici cu colaborări, nici abonamente. "Arhivul" de doi ani de zile este scris în întregime de dânsul. Mai târziu regretă mult această pesimistă destăinuire. "Odată ne-am văerat și ne-a părut rău — bine știind că lamentațiunile redactorilor sunt ca și ale orbilor și schilavilor de pe drumuri"...

Am citit cu o tot mai încordată curiozitate acest jurnal autobiografic al lui Cipariu conceput înainte cu aproape 100 ani. Ni se pare o anticipare a interesantelor mărturisiri personale ale scriitorilor români contemporani, inaugurate de prof. D. Caracostea. D-l St. Manciulea a făcut într'adevăr un real serviciu istoricilor literari și altor admiratori ai trecutului nostru mare, prin publicarea acestui "Început de autobiografie" a lui Timoteiu Cipariu.

Conferința lui Lucian Blaga la Turda.

La 27 Noemvrie 1942, Lucian Blaga a conferențiat în Turda, sărbătorit și ascultat de un public impozant și select. „Cum am cunoscut pe Gandhi?” i-a fost titlul conferinței, în cadrele căreia apoi Lucian Blaga ne-a purtat în atâtea regiuni de încântare a spiritului: descrierea peisajului elvețian, reflexiunea filosofică și arta portretizării unor somități europene... Cu această ocazie ne-am permis să-i însoțim conferința cu prezentarea pe care o redăm în cele următoare:

„Ocazie rară și cinste deosebită de a avea în mijlocul nostru pe unul dintre cei mai aleși scriitori ai Ardealului românesc...! Prezența D-lui Lucian Blaga pentru a ține o conferință sub auspiciile revistei „Pagini Literare” e un moment care va lăsa tuturor o amintire prețioasă, dar în aceeași vreme e și o adâncă semnificație pentru Turda, oraș de frontieră.

Faima scriitorului și gânditorului Lucian Blaga străbate țara de 20 de ani și a început să se reverse în toate direcțiile, chiar și dincolo de hotare... Peste 25 de volume publicate în domeniul poeziei, al dramei și al filosofiei, încărcate de o excepțională nouitate și adâncime și cu un vast răsufu românesc, — au deșteptat un răsunset literar nemai întâlnit de multă vreme și care se menține încă în continuă ascenziune, de fiecare lucrare nouă ce publică, spre uimirea și mândria unanimă a creației spirituale românești. D-l Lucian Blaga e fenomenul acelor apariții excepționale, pe care secolele îl dăruiesc de tot rar și cu multă sgârcenie când unui, când altui popor. Domnia sa e întruparea marelui dar pe care Ar-

dealul desrobit total întâia dată la 1918, — l-a oferit românismului de pretutindeni. D-l Blaga e solul unei impresionante înălțări pe scara spiritualității generațiilor noastre de cărturari dela 1918 încoace. Încă la 1919, poetul Al. Vlahuță constatase cu admirație că noul scriitor ivit în Ardeal e înzestrat de ursitoare cu o mare faimă și l-a încurajat să și-o comunice fără ezitare. Al. Vlahuță n'a greșit, iar D-l Lucian Blaga i-a ascultat cuvântul. De atunci, istoriile literare și absolut toate publicațiile de elită, ca și manualele școlare, se întrec în a-i consacra pagini de analize și aprecieri elogioase.

Și suntem fericiți a constata că, față de meritele unui geniu, de astădată țara și neamul n'au formulat nicio rezervă, și, poate, nicio întrelăsare, răsplătind pe D-l Lucian Blaga cu onoruri și atențiuni, pe care le poate dăruia un neam, celui mai ilustru fiu al său.

În prezența scriitorului și gânditorului Lucian Blaga, la Turda, produs genuin al Ardealului, noi vedem și o adâncă semnificație, în aceste vremuri cruciale, prin care trece neamul românesc. D-l Lucian Blaga e reprezentantul artei, al culturii și al gândirii românești în cel mai european sens al cuvântului, și totuși pe linia marilor înaintași: Slavici, Coșbuc, Goga, Iosif, Agârbiceanu. Gălăgiei și îngâmfării sterpe a unor pretendenți la stăpânirea Ardealului, de 2000 de ani românesc, alături de strălucitele fapte de arme ale eroicele noastre armate, noi le opunem valori permanente de artă și cultură, suflet din sufletul nostru, — și le opunem mai ales pe un Lucian Blaga, aureolat de generația sa, despre care un alt comentator și-a încheiat constatările cu următoarea concluzie:

„Orice ar fi să vină, orice ar fi să se întâmple, ca neam putem aștepta liniștiți, — în fața eternității”.

TEODOR MURĂȘANU

CITITII:

(grupul „Abețedar“ și „Pagini Literare“)

ION BĂLAN,

FEBRE CERESTI, poeme

VLAICU BĂRNA,

B R U M E, poeme

V. BENEȘ,

HANUL ROȘU, nuvele

M. BENIUC,

**CÂNTECE DE PIERZANIE
CÂNTECE NOUI**

N. CARANICA,

POEME ȘI IMNURI

ROMULUS DEMETRESCU,

INSEMNĂRI CRITICE

sub apariție la I. E. Torouțiu

EMIL GIURGIUCA,

ANOTIMPURI, poeme

**POEȚII TINERI ARDELENI, antolo-
gie cu 18 măști în lut de I. Vlasiu**

TEODOR MURĂȘANU,

LILIOARĂ, poeme

GRIGORE POPA,

CARTEA ANILOR TINERI, poeme

IONEL NEAMTZU,

ORAȘUL NORDIC, roman

ABONAMENTE:

În țară pentru particulari anual . . . Lei 500.

„ străinătate dublu.

Exemplarul Lei 40.

Inscrisă la Tribunalul Turda S. I. registrul publicațiilor, sub Nr. 3283 din 20 Iunie 1936.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TURDA, STR. AXENTE SEVER, 15

Tiparul tipografiei „Arieșul” S. A., Turda 15 Februarie 1943 — Nr. 31

B I B L I O G R A F I E

CĂRTI din Editura „Casa Școalelor“

- G. Vălsan, *Pământul românesc și frumusețile lui*, 170 p. Lei 120. *Sfaturi pentru studenți*, 144 p. Lei 80. *Cetatea de munți*, 68 p. Lei 80.
- Șerban Cioculescu, *Aspecte lirice contemporane*, 280 p. Lei 150.
- Ion Pop Rețeganul, *Legende, Povestiri și Obiceiuri românești*, 186 p. Lei 80.
- Vasile A'ecsandri, *Poezii populare ale Românilor*, 218 p. Lei 80.
- I. M. Riureanu, *Emigranții în Brazilia*, 152 p. Lei 80.
- Ion Creangă, *Povești*, 226 p. Lei 80. *Amintiri*, 136 p. Lei 40, *Alexandria*, 90 p. Lei 40
- Romulus Cioflec, *Români din Secuime*, 180 p. Lei 80.
- Ap. D. Culea, *Când Moldovenii fineau strajă la Nistru*, 134 p. Lei 40.
- Leca Morariu, *Dela noi*, povești, 82 p. Lei 40.
- Ion Const. Chițimia, *Cronica lui Ștefan cel Mare*, 90 p. Lei 50.
- Dan Sionescu, *Legenda lui Afrodizițian*, 43 p.
- C. Rădulescu-Motru, *Etnicul românesc*, 136 p. Lei 120.
- Ion Zamfirescu, *Orizonturi filosofice*, 270 p. Lei 150.
- Ion Petrovici, *Studii istorico-filosofice*, 140 p. Lei 150.
- I. M. Marinescu *Răsfoind scriitorii clasici*, 144 p. Lei 150.
- Paul Negulescu și G. Alexianu, *Tratat de drept public I.*, 612 p. Lei 500.

ALTE EDITURI:

- I. Codru Drăgușanu, *Peregrinul Transilvan, (1835-1844)* comentat de Șerban Cioculescu. Ed. Cugetarea, 248 p. Lei 200.
- Al. C. Calotescu-Neicu, *Drept la fântâ...* epigrame, 87 p. Craiova, Lei 80.
- G. Sârlea, *Țara de peste pădure*, pcezii, 48 p. Lei 40, Beiuș.
- Titus L. Roșu, *Profesorul Dr. Constantin Pavel, Omul și opera*, 72 p. Lei 50, Beiuș.
- Vasile Bucur, *Peste hotar*, poezii, 48 p. Lei 50, Beiuș, 1942.
- Iosif Morușan, *Văslind pe apele destinului*, poeme. Bistrița, 1942, 80 p. Prețul 2 P.
- Ștefan Popescu, *Poesia trubadurilor*, București 62 p. Lei 80.
- Dr. I. Garovina, *Funcțiunea economică a ziarului*, 175 p. Sibiu, Lei 70.
- Constantin Cojan, *Răsturnări*, nuvele. București 212 p. Lei 100.
- A. Bolohan, *Epigrame*, București, 192 p. Lei 100.
- Ben. Corlaciuc, *Pelerinul serilor*, poeme. București, Ed. Alfa, 100 p. Lei 80.
- Emil A. Chifa, *Preludii*, poezii. Mediaș, 32 p.
- Octav Sargețiu, *Cântece în singurătate*, București 1942, 32 p. Lei 50.
- Grigore Popa, *Prezența divină în filosofia contemporană*, Sibiu, 1942, 16 p. Lei 80.
- Lucia Apoștan, *Cercetări etnografice în Munții Apuseni*, Alba-Iulia, 1942, 30 p.

REVISTE

Convorbiri Literare, An. LXXV, Nr. 7-8, 9-10, 11-12. *Luceafărul*, Sibiu. An. III, 1-1943. *Gândirea*, An. XXII. 1-1943. *Cuget Moldovenesc*, Iași, An. XI, Nr. 10 12 - 1942. *Transilvania*, Sibiu, An. 73, Nr. 11-12, 1942. *Unirea* (Blaj). *Gazeta Transilvaniei* (Brașov). *Revista Institutului Social Banat-Crișana*, Timișoara. *Claviaturi*, Brașov. *Revista Limbii și Culturii Germane*, București.

Cărțile și revistele pentru inserare la bibliografie și recenzie în corpul revistei, se vor trimite redacției în câte 2 exemplare.

S U M A R U L

- Gh. Pavelescu, *Lucian Blaga*, „*Despre gândirea magică*“.
- Ion Tigăra, *Brutus*, — *Tu quoque, Fili Mi?*
— *Seneca (Versuri)*
- Virgil Petrișin, *S'a urzit din ața ploii...*
(*Nuvelă*)
- Virgil Nistor, *La vadul apelor*, (*Vers*)
- Teodor Murășanu, *Unde-i Iancu*, (*Vers*)
- Elisabeta Hențiu, *Stârșitul*, (*Nuvelă*)

C R O N I C I

- BCU Cluj / Central University Library Cluj
- Mircea Bogdan, *Medeleine Andronescu: Zilele Babilonului*.
- Romulus Todoran, *Dimitrie Macrea: Circulația cuvintelor în limba română*.
- Ionel Giurcă, *A. Berget: Vieața și moartea globului*.
- Teodor Murășanu, *Ion I. Russu: Decebal, Regele Dacilor. — Șt. Manciulea: Timoteiu Cipariu, Inceput de autobiografie. — Conferința lui Lucian Blaga la Turda*.

Bibliografie